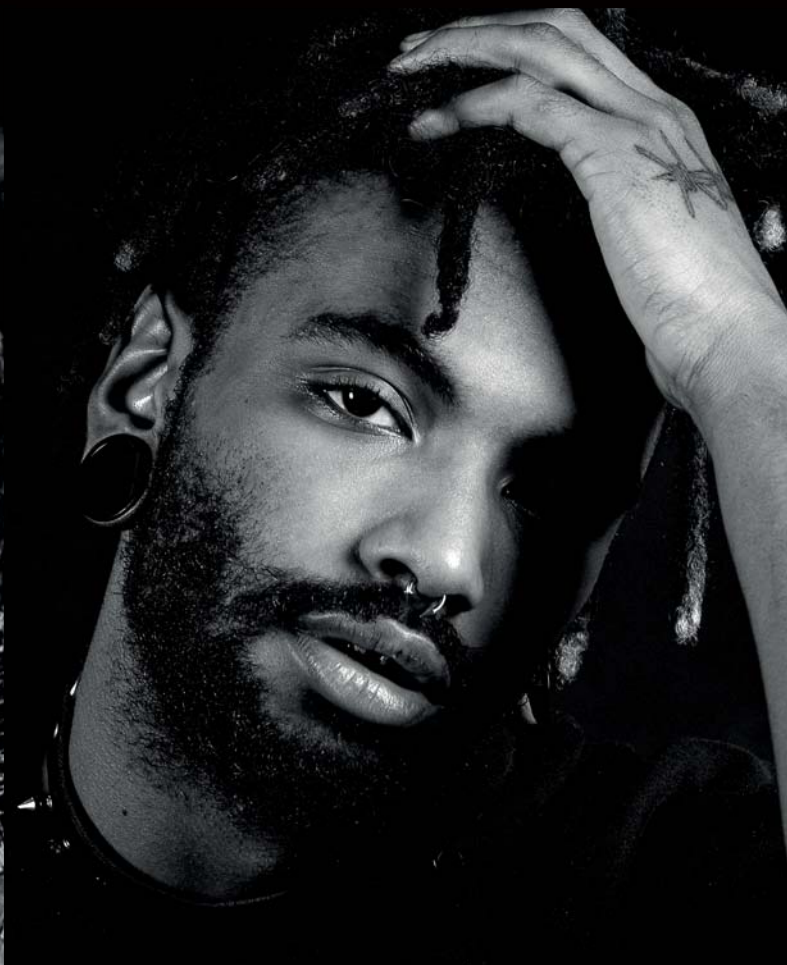

SERRA

D'OR

721

GENER 2020 • 6,10 €

BENVINGUTS ANYS VINT!

Entrevista a Joan-Lluís Lluís
Anna Ballbona

2020: efemèrides, aniversaris
i commemoracions

Joan Josep Isern

«Let's take back control:

Quo vadis Europa?»

Xavier Domènech

Victor Papanek. El
dissenyador del món real

David H. Falagán

«Arxipèlag Gulag»: mirades
enfrent del límit

Fèlix Edo Tena

En el centenari de Boris Vian

Miquel Pujadó

Agrupación Señor Serrano,
radical lliure del nostre teatre

Enric Ciurans

El riure de la «showwoman»

Margot Mur

Panorames de literatura

religiosa i de poesia

F. Torralba i M.-Ll. Muntané

Els bojós anys vint un altre cop?

per Francesc-Marc Álvaro

Als anys vint del segle passat, l'optimisme va impregnar la societat, sobretot la joventut, després del sotrac que havia suposat la Gran Guerra. Aquest optimisme va ser el motor d'un canvi cultural, de mentalitat i de costums que va trencar amb les convencions burgeses establertes fins llavors. El xarleston era el ball del moment.

Encetem l'any 2020 i em ve al cap l'expressió «bojos anys vint». Fa referència a aquell període del segle XX en què les ganes de viure posteriors a la Primera Guerra Mundial van ser el motor d'un canvi cultural, de mentalitat i de costums que va tenir un gran abast. El pessimisme que va sorgir de les trinxeres en les quals la joventut europea va ser sacrificada va donar llum a un neguit que entronitzava el fet de viure el moment i portar l'experiència personal al límit, més enllà del que les convencions burgeses havien delimitat. Les arts, la literatura i la filosofia van reflectir i van acompanyar l'arribada d'aquest nou escenari col·lectiu, que va coincidir amb el que Ortega y Gasset va denominar la «rebel·lió de les mas-

ses». La constatació de la mort a gran escala, en un conflicte que tenia com a rerefons l'imperialisme i la pugna dels mercats, va introduir perspectives noves sobre la condició humana i l'organització política. La revolució soviètica, el socialisme, l'anarquisme, les revoltes nacionalistes a Irlanda i altres països, el nou paper de les dones, la lluita anticolonial dels pobles asiàtics i africans... Tot això va impregnar l'esperit d'una època marcada també pel progrés científic i tècnic, que semblava infinit.

Podem fer alguna mena de comparació amb els anys vint de fa un segle i la dècada que tot just ara comencem a caminar? És un joc, és clar. En la mentalitat d'avui, hi ha un notable pessimisme que té a veure amb el paisatge que va sorgir després de la Guerra Freda i que va

contradir les previsions triomfalistes d'aquells ideòlegs que van anunciar una expansió sense precedents de la democràcia i del lliure mercat que equivaldria —sobre el paper— a més llibertat, més igualtat i més solidaritat. Ja hem comprovat que les coses no són com els pronòstics idealistes van dibuixar: la crisi econòmica, la crisi climàtica, les disfuncions de la democràcia, les migracions, les noves desigualtats, el pes creixent de la Xina i de Rússia, l'islamisme radical, els extremismes a les societats occidentals, el nou crim vinculat a l'era digital, el pes de la mentida organitzada, l'ascendent de lideratges populistes, la degradació de les condicions de vida en moltes zones del planeta... Aquestes realitats són el món que tenim ara mateix, no en tenim cap més.

“

Sembla que només els populismes més descarnats i més tramposos són capaços d'oferir un credo compacte amb respostes fàcils i tranquil·litzadores per a tot.

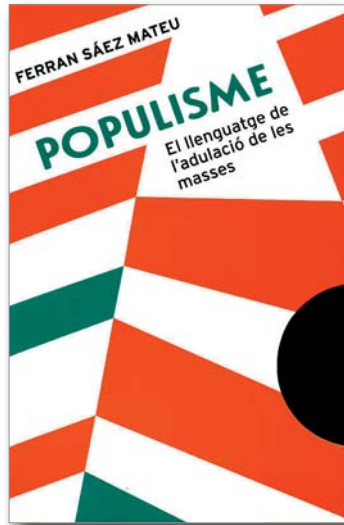
Les arts, la literatura i la filosofia van reflectir i van acompanyar l'arribada d'aquest nou escenari col·lectiu.

La ingenuïtat que va engalanar la joventut dels nostres avis provenia de pensar que la guerra no es repetiria perquè s'havia arribat a un límit impossible de superar.

Va ser també una època marcada pel progrés científic i tècnic, que semblava infinit.

La crisi econòmica, la crisi climàtica, les disfuncions de la democràcia, les migracions, les noves desigualtats [...] Aquestes realitats, entre d'altres, són el món que tenim ara mateix, no en tenim cap més.

”

El pessimisme del nostre present no ha obert les portes a un vitalisme desenfrenat, de moment. Més aviat hi ha un fatalisme dens que genera dues menes d'actituds: replegament (més que resignació) davant les incerteses d'un retaule que costa de comprendre o d'una protesta moguda per algun dels problemes més importants, ja sigui el canvi climàtic, la xenofòbia, l'abús contra les dones o la manca d'habitatge a l'abast dels més desprotegits. No hi ha cap gran relat que acompanyi aquestes revoltes com a doctrina capaç de donar una resposta articulada, cada moviment té el seu objectiu i costa inserir-lo en un programa més ampli. Sembla que només els populismes més descarnats i més tramposos són capaços d'oferir un credo compacte amb respostes fàcils i tranquil·litzadores per a tot.

Bojos anys vint? No veig la bogeria enlloc, sincerament. Vull dir que no hi ha aquella dèria frenètica que ens diuen que va trasbalsar el món occidental fa cent anys. La gent, com és normal, té ganes de viure, però hem deixat enrere aquell punt d'ingenuïtat que va engalanar la joventut dels nostres avis, una ingenuïtat que provenia de pensar que la guerra no es tornaria a repetir perquè s'havia arribat a un límit impossible de superar. Ara sabem que no hi ha límits.

La nostra és una alegria continguda, petita, amatent a prevenir esglais davant del que no sabem, més que a especular sobre les amenaces oficials que recita el Telenotícies. Per exemple, albirem que els robots tindran un paper rellevant en la vida futura a mitjà termini, i no som entusiastes perquè endevinem una pila de problemes que no es podien ni tan sols intuir quan es parlava de robòtica als anys seixanta i setanta del segle XX.

El posthumanisme —per continuar amb aquest fil— és un canvi de paradigma tan exagerat que hom queda aclaparat per les incomputables transformacions emocionals, laborals, familiars, legals, culturals i polítiques que suposarà que uns objectes creats per nosaltres imitin i reproduïxin algunes activitats complexes que fins ara són reservades a l'ésser humà. Les màquines amb capacitat d'interactuar amb nosaltres i prendre decisions en funció de contextos canviants construiran un món per al qual no estem educats. Potser els nostres fills s'hi podran adaptar; nosaltres feina tindrem. En tot cas, la possibilitat de reproduir tecnològicament alguns trets d'humanitat és una hipòtesi que va més enllà de qualsevol ideologia coneguda i ens obliga a rellegir tota la tradició com si fóssim naufragats que funden una comunitat de supervivents en una illa deserta.

Bojos anys vint? Les grans faules del nostre temps són les telesèries que consumim a Netflix, HBO, Amazon i altres plataformes de pagament. Aquestes ficcions que arriben a casa nostra són un mirall que deforma, amplifica i multiplica la nostra no bogeria, una mena de teràpia a preu fet que ens ajuda a creure que totes les altres vides possibles serien tan poc esbojarrades (tan poc interessants) com la que ens ha tocat. És una forma de consol com qualsevol altra.